

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 87
אדר ב' תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

יש מדרכה וחלק מהאי תנועה]. ולכן צריך לעשות צורת הפתח, כדי להתיר שער כזה גם בשעה שיפתח.

עשיית צוה"פ מעל השער, ושערים שאינם מתחברים לגדרות

בעיה זו מצויה בהרבה ישובים שהשער המשמש לעירוב נפתח בשבת, או שסוגרים אותו רק בלילות, ולא ביום אפילו בשבת, וברוב הישובים עושים צורת הפתח, אבל באמת נחלקו האחרונים בדן זה, יש אומרים ששער או דלת יש לה דין

מחיצה כעין צורת הפתח, גם כשאין בה צורת הפתח. ויש חולקים ואומרים שהשער שדרכו להיסגר אינו מועיל לדיני מחיצה [אלא רק לבטל דין רשות הרבים, מפני שע"ז הרחוב אינו מסיר לרבים כל שענה], ולכן רק כשמתקיימים תנאי צורת הפתח, שיש קנה מכאן וקנה מכאן וקנה

על גביהם, אפשר להתיר פתח יותר מי אמות, אבל כשאין צורת הפתח כהלכתה, אין להתיר אלא עד י אמות [לפי כללי דין עומד מרובה]. אין כאן המקום להאריך בשיטות האחרונים בזה, וכאמור ברוב הישובים שיש עירוב, עושים צורת הפתח בשער הכניסה. וכן גם ביישוב הזה יש צורת הפתח לפני השער, אלא שלא הקפידו על כשרותה, כיון שהם אומרים שסומכים על השיטות המתירות שער שאין בו צורת הפתח.

אמנם יש דבר פלא בנוגע להיתר של אותם שערים, משום ששני השערים אינם מכוונים זה כנגד זה, וגם כשהם סגורים יש רווח כמטר וחצי ביניהם, ששער אחד נמצא יותר לפנים מחבירו [כנראה בשביל להשאיר מעבר להולכי רגל], וא"כ גם אם השער הוא כמחיצה, וגם כשהשער סגור, יש באמצע פירצה של מטר וחצי בין השערים, והיא באופן שאי אפשר לדון בה עומד מרובה, כיון שהצדדים אינם מכוונים זה כנגד זה, אלא יש הבדל של מטר וחצי, [והשערים אינם חופפים, ואין בהם גם את דין עומד מרובה המבואר בס"י ש"ח ס"ו]. ולכן במקום זה חייבים שתהיה צורת הפתח.

כמו"כ יש מקומות שיש פירצה ליד השער, כדי שאנשים יוכלו להיכנס גם כשהשער סגור [והשער מונע את הגנבים שאינם יכולים להכנס עם מכונית]. ובמקומות אלו הפירצה יכולה לפסול את העירוב, אם היא בקרן זווית.

עמוד שנמצא מאחורי גדר

במשך השנים היו הרבה משפחות וארגונים ששהו בישוב, וכאשר ביררו האם מותר לטלטל בו, התברר להם שאמנם הישוב מוקף בגדר, ויש בו בסיס לעירוב טוב, אבל יש כמה דברים קטנים שמעכבים את כשרותו. מתוך המתארחים היו כמה

לחי חדש מברזל, ואחוריו קרש ישי

ששילמו למזמחים לעירובים, והשקיעו כמה אלפי שקלים לעשות שלא יהיה חששות כאלו בעירוב. וכיום נשאר רק דבר אחד קטן. ולכן מוקד העירוב פנה בראשונה לסדר את הישוב הזה. בכניסה יש שני עמודים טובים, והחוט מתוח עליהם, אלא שהגדר שמקיפה את הישוב מגיעה מבחוץ ונכנסת בתוך חלל צורת הפתח, עד לשער הכניסה שנמצא מטר או שנים יותר פנימה. וא"כ יוצא שיש מחיצה מהפרידה בין שני העמודים. בצד אחד כבר הוסיפו לפני הגדר לחי מברזל מולחמת היטב, אבל בצד השני לא הוסיפו. והסיבה לכך, מפני שבזמן שעשו את התיקון המושקע, לא היתה בעיה בצד השני, כי הגדר עברה מאחורי העמוד, ורק לאחר מכן עשו שם שינוי בחיבור בין הגדר לשער, ונמצא שהעמוד עומד מאחורי הגדר.

בדיקת ארבעה ישובים להכשרת העירוב למשפחות אברכים

בשבוע זה יצאו בס"ד שלוחי מוקד העירוב לבדוק את מצב העירובים בכמה ישובים ידועים, שהרבה משפחות בני תורה מתארחים בהם כל שנה, השליחים בחנו

הבשלת העירובים במקומות נופש יש צורך ביום סגור לעמודים

את האפשרויות להדר בהם ולהכשירם ברמה הראויה לבני תורה. ובשבוע זה כבר היו בארבעה ישובים בדרום הארץ. המלאכה הזו דורשת מאמץ רב בכמה תחומים, לבדוק את האפשרויות הטובות מבחינה הלכתית, לפי תנאי השטח, באיזה מקום יש גדרות חזקות באיזה מקום אפשר להעמיד עמודים. איזה קרפף כדאי להוציא ע"י עמודי עירוב, ואיזה צריך לגווש דוקא, למרות שזה כרוך בגיוס פעמיים בשנה, כל שנה. אי אפשר לפרט את כל הסיבות שצריך לקחת בחשבון, ואנו מקווים שהעוסקים בענין ימצאו את הפתרונות הטובים והכשרים לכל מקום באשר הוא. בנוסף משקיעים במוקד לתאם את הדברים עם הרב המקומי ועם האחראי על העירוב, שלא תהיה ח"ו פגיעה כלשהי בהוספת ההידורים, ומי שיכול לסייע, שיפנה למוקד].

לאחר מכן מגיע השלב של ביצוע ההתקנה והתיקון כהלכה ע"י עובדי מוקד העירוב, שכמעט בכל מקום מדובר בהשקעה של כמה אלפי שקלים הכוללת השלמת גדרות שנפרצו, התקנת עמודים ישרים עם יציקות בטון כראוי, הוספת לחיים [עד כמה שאפשר], וגיוס של קוצים וצמחים של קרפיפות, או שגדלו צמוד לעמודים של צורות הפתח. ועוד כמה דברים שמקפידים עליהם בעירובים השכונתיים. בענין זה אנו זקוקים לסייע של הציבור, כיון שהדרישות האלו אינן מגיעות מהמועצה והרבנות, שמסתפקת בכשרות אחרת.

דין עירוב בישוב ששעריו נפתחים בשבת

בין המקומות שהגיעו שלוחי המוקד בשבוע זה, היה ישוב אחד בדרום שרבים נוסעים אליו, ובשבוע הקודם לבד היו שנים ששהו בו בשבת, והתקשרו לשאול מה מצב העירוב. בעקבות הביקוש שיש בו, התעסקו בו במשך השנים האחרונות כמה ת"ח בודקי עירובים, ולמעשה יש לו היקף טוב שרובו גדר בטחונת, שהיא גם סמוכה לבתים באופן שאין חשש של קרפף, והפירצות שהיו תוקנו במהלך הזמן, וא"כ יש בסיס טוב לעירוב. החלק הבעייתי בישוב זה הוא דוקא בכניסה לישוב. בישוב זה יש כביש עם שני נתיבים רחבים, ובאמצע אי תנועה [כלי גדר], ולכל נתיב יש שער גדול, שכאשר הוא סגור יש לו דין מחיצה [ולצורך העירוב הוסיפו בתחתית השער רצועת גומי עבה (ראה בתמונה), כדי שגייע לקרע, ולא יהיה כמחיצה תלויה]. בשבת סוגרים את השער, אבל הוא נפתח כמה פעמים כל שבת, בשביל כניסה ויציאה של רכבי חירום ושיטור, ובאותו זמן שהשער נפתח, אין היקף העירוב שלם אלא פרוץ, ונאסר לטלטל בישוב באותו זמן. [ועוד יש שדנו לפ"ז גם על ההיתר לאחר סגירת השער, כיון שהוא שער חשמלי ונסגר לפעמים ע"י יהודי שאינו שומר מצוות, והרי זו מחיצה שנעשית בשבת במזיד, ואסור לטלטל בתוכה]. ואף כשהשער נסגר ע"י גוי אסור להנות ממנו, כיון שבמקרה כזה ברור שנעשה לצורך ישראל]. אמנם באופן שהיו מחיצות בכניסת שבת ונהרסו וחזרו ונבנו, יש מחלוקת בדן זה, שהשו"ע (סי' שס"ב ס"ג) כתב שחזור דין רה"י, ועיין במשנ"ב (שם ס"ב ס"ו) שהפוסקים חולקים ואוסרים. ומ"מ כיון שמדובר בשער שעומד על צירים יש מתירים לסגור אותו בשבת, ולפ"ז יתכן שלא יהיה איסור של מחיצה שנעשית במזיד. וכתבנו בזה במק"א].

ואמנם בפירצה קטנה ניתן לומר שהעמוד מרובה על הפרוץ, ורוחב השער הוא מעט ביחס לשאר הגדר. מ"מ דין זה אינו מועיל ברוב המקרים האלו, כיון שנפסק בשו"ע (סי' שס"ב ס"ט) שעומד מרובה אינו מועיל ביותר מי אמות, ושעור זה הוא בסה"כ 4.80 מטר לשעור הגר"ח נאה, 5.60 לשעור חזו"א, וא"כ כאשר השער נפתח לשני נתיבים הוא יותר מי אמות [באותו ישוב יש שני נתיבים בכל צד, ובנסף

לחי משאירות של קיר גבס שהתקלקלו במשך הזמן

מאז שגילו את הבעיה, הורו לשואלים במוקד העירוב, שאם רוצים לטלטל צריך להוסיף לחי בשער הכניסה במקום פלונג. בשלב מסוים היה מישוהו שהעמיד שם לחי מקרש, ע"פ ההדרכה שקיבל בטלפון. אך בבדיקה שנערכה לאחר זמן התברר שהיו בו שתי חסרונות קטנים, מפני שהוא בגודל 80 ס"מ בלבד [כאורך מודף ארוך של ארון ספרים], והגבירו אותו עם אבן, שבשינוי קל יתכן שיהיה ג' טפחים תחתיו ויפסל (ראה בתמונה מאחורי הלחי החדש). ולכן אחרי תקופה היה עוד אורח שהוסיף שם לחי נוסף. אך גם הוא לא השתמש בלחי טוב כראוי, כיון שהוא לא הצטייד בקרש טוב המתאים לכך, אלא חיפש בקרבת מקום איזה דבר שראוי ללחי, והדבר שהוא מצא היה שארית של קיר גבס שהיה זרוק בצד. הוא התך אותו והעמיד ממנו שלש שכבות של קיר גבס, וקשר אותם במקום המכוון תחת החוט. כמובן שקיר גבס אינו דבר המחזיק מעמד בתנאי מזג האוויר בשטח פתוח, בגשם ובשמש, ולכן כל מי שהתקשר למוקד בענין ישוב זה, קיבל תשובה שהוא צריך ללכת לשער הכניסה ולברוק אם הלחי עדין קיים.

לחי מחתימת גבס שנחדש במשך הזמן

בשבוע זה כשיצאו שלוחי המוקד לדאוג לעירובים במקומות נופש, הצטיידו מראש בלחי מברזל, כדי להעמיד במקום המדובר. כשהגיעו למקום ראו מיד שהלחי המיוחד כבר לא היה כשר. התחיתה החיצונית שהיא עיקר הלחי היתה שבורה בחלקה העליון, ולא היה בה י' טפחים. ואם נתחשב בצירוף השכבה השניה, הרי זה פתחי שימאי, וזה דומה מאוד למקרה המוכר בפוסקים, שאבן אחת שבורה, והאבן השניה שוקעת יותר פנימית. בנוסף לכך שגם היא לא היתה שלימה ממש.

שלוחי מוקד העירוב הוציאו מיד את הלחי החדש מברזל שהביאו עמם, וחיברו אותו במקום כל הגרוטאות האלו, ומכאן ולהבא אנו מקיים שישוּב זה יהיה ראוי לטלטל בתוכו. ומי"מ יש צורך כשנבאים לברוק את שליומות החוטמים והלחיים בשתי הכניסות, כיון שאין בני הישוב דואגים לפקח על כך, וכל עירוב טעון בדיקה כל שבוע.

החובה לברוק שהתיקון נשאר כהלכתו

הנהגה כאמור לעיל היו בשבוע הקודם שתי משפחות שהתקשרו לשאול על העירוב בישוב הזה, ושתיהן קיבלו תשובה שיבדקו את הלחי שבכניסה זו. [וגם את שליומות החוטמים, כיון שאין עליהם פיקוח], ולכאורה אם מישוהו מהן בדיק את הלחי הזה, היה צריך להודיע שהוא הרוס, או להוסיף עליו לחי נוסף. אינו יודעים אם בדיק ולא ידעו כיצד לברוק, או שלא בדיקו וסמכו על כך שפעם תקנו אותו, או שמא באמת נמנעו מלטלטל. ועכ"פ יש ללמוד מכך שאי אפשר לסמוך על דבר שנעשה לפני זמן, ולמרות שמדובר בסה"כ בלחי אחד וחוט אחד, צריכים לברוק אותו, בפרט כשאומרים שצריך לברוק אותו. וכשבדקים צריך לשים לב שיבדוק אותו אדם שיש לו לפחות ידע בסיסי בהלכות, שמתמא כל מי שהיה רואה דבר כזה, לפחות היה יודע שיש בזה שאלה והיה מתקשר למוקד העירוב לדעת את ההלכה.

לחי שיש מחיצה הסותמת לפניו

בענין מיקומו של הלחי הנ"ל, יש נידון הלכתי בדיון לחי שנמצא אחורי הכותל שכנגד השטח המוקף. יסוד הענין התבאר בגליונות הקודמים ע"פ דברי החו"א שאם הלחי אינו נראה מבפנים ואינו סותם מקצת מהפתח (כמ"ס 1 בצירוף) אינו כשר. אבל באופן שהוא כנגד השטח של העירוב, רק יש מחיצה שבוטלת וסוגרת לפניו (כמ"ס 2 בצירוף), יש מחלוקת בהבנת מסקנת דברי החו"א, יש אומרים שהלחי סותם את המקום, אלא שיש גם מחיצה נוספת סתומת, ושניהם סותמים והלחי כשר (ע"פ דין מחצלת בס"י ע"ס"ק י"ט). אבל יש אומרים שהפתח הוא רק המקום שנותר פתוח מבין שתי הקצוות של המחיצות, וא"כ בצורה כזו הלחי אינו סותם כלל במקום הפתוח (ע"פ המבואר בחו"א סי' ס"ז ס"ק כ"ג), והכלל בדין תמיד, שהמחיצה הפנימית היא הסותמת, ומה שיש מאחוריה הוא מחוץ למקום המוקף, [אא"כ יש רווח ד' טפחים בין הלחי למחיצה, שאז מספיק שהלחי סותם כלפי השטח שבינו למחיצה]. ולמעשה דעת רבני העירובים בב"ב להקפיד שלא תהיה מחיצה לפני הלחי, ועפ"ז נעשו העירובים השכונתיים בב"ב, ודעת רבנים מהעירובים בירושלים להתיר במקרה שהלחי נמצא כנגד השטח המוקף.

בישוב הנ"ל הגדר הימנית (בצירוף שני) נכנסה באלכסון לתוך הפתח, ולכן כאשר מעמידים את הלחי על הגדר, יש המשך שסותם לפניו. בשלב זה לא היו מספיק אמצעים להרחיק את הלחי מהמחיצה שלפניו ד' טפחים, והתיקון נעשה באופן שכשר לדעת המתירים הנ"ל.

[ובדרך אגב, יש מחלוקת נוספת בדיון אחורי הכותל עם דעות הפוכות, לגבי מקרה שהלחי [או העמוד] אחורי כותל המבוי ממש (מ"ס 1), אלא שצוה"פ עומדת באלכסון, שהעמוד שממול (מ"ס 2) יותר חיצוני, ומי שעומד ליד העמוד החיצוני, רואה את הלחי ואינו אחורי הכותל, אלא שכלפי השטח בכללותו הוא אחורי הכותל. ויש ג' שיעורים שנאמרו בענין זה, דעת הרבנים בב"ב להתיר באופן שהאלכסון בשיפוע של תל המתלקט, והיינו שהעמוד החיצוני (מ"ס 2) מושך למזרח ביחס של י' טפחים לכל ד' אמות מרוחב הפתח, כגון אם רוחב הפתח ח' אמות והעמוד יוצא למזרח עשרים טפחים יותר מהעמוד הפנימי, שבצורה כזו ניתן לומר שצוה"פ כזו סוגרת גם את הצד (צפון), ולא רק את המזרח, ומספיק שהיא ניכרת מן הצד. אבל דעת הגר"מ רוזנר שליט"א מרבני העירובים בירושלים, שצריך שיפוע של יותר 45 מעלות, שיהיה יותר לכיוון הצד, מלכיוון מזרח. ועיין מה שהארנו בזה לעיל גליון 63].

ג' מצבים ודינים שונים כשיש גדר לפני העמוד

באחד העירובים שנבדקו בחודש האחרון, היה מקום שלא רצו להעמיד עמודים על המדרכה, והעמידו אותם מאחורי גדר איסקורית שעומדת בשפת המדרכה, ובחלק מהמקומות מדובר בשטח מוקף בפני עצמו. הבודק של המוקד הסתובב עם האחראי, ואמר לו שיש בהם בעיה הלכתית שהם מאחורי המחיצה, ואינם בתוך שטח העירוב. והנה בדינים אלו יש ג' מצבים, ודיניהם שונים. א. יש דרגה ראשונה חמורה יותר, כאשר העמוד נמצא בתוך שטח מוקף בפני עצמו, דינו מבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"י) שכתב, אם מעמיד הקנים בתוך הבית או בתוך גדר המוקף מארבע רוחותיו, לאו כלום הוא, ואפילו אם קנה אחד העמיד שם, ג"כ לא מנהיג עכ"ל.

ב. יש דרגה שניה שעמוד אינו מוקף ממש, אך יש מחיצה מתחת החוט, ובוהי יש שרוצים לדייק מהמשנ"ב שאינו נפסל, כיון שהזכיר רק מקום המוקף מד' רוחותיו, [וכן נראה לפי הטעם של המקור חיים שהעמוד נפסל מפני שהמקום המוקף הוא רה"י שכולה כמאן דמליא דמי, וזה לא שייך כשהמקום אינו מוקף בשליומות ואינו רה"י. ולסוברים שהטעם מפני שרה"י היא כמחיצה עד למעלה, והדיון מחיצה הוא הפוסל, י"ל שה"ה במחיצה שאינה עושה רה"י לעצמה]. והחו"א (סי' ע"ס"ק י"ח) מבואר שהמחיצה פוסלת, אף כשאינה מקום מוקף.

ג. יש דרגה שלישית שאין מחיצה תחת החוט, אלא שלפני העמוד יש מחיצה המקבילה לצורת הפתח, [והצוה"פ נועדה להתיר מקרים שיש פריצה בגדר יותר מי אמות, או שאין עומד מרובה], ודין זה דומה למקרה הנ"ל שהעמוד כנגד השטח המוקף ונחלקו בו הרבנים. ומ"מ לכתחילה גם בעירובים עירוניים מכניסים את העמוד לתוך השטח המוקף, ולא מעמידים אותו מאחורי המחיצה.

עמוד מאחורי גדר איסקורית

בישוב הנ"ל היו מכל ג' המצבים, והאחראי המסור ששמע את דיניהם נחרד ואמר שלא יתכן לפי הדברים האלו העירוב ממש פסול, והרי היה שם ת"ח מהרבנות לפני כחמש עשרה שנה, והכשיר את העירוב הזה, ונתן מכתב המלצה. והנה כידוע דברים כאלו משתנים, וגדר איסקורית כזו אינה

עומדת חמש עשרה שנה. א"כ יתכן שבאמת כשנבדק ע"י אותו ת"ח, לא היתה גדר לפני העמוד. אולם האחראי הצטער מאוד לשמוע כזה דין על העירוב. וזה באמת דבר מאוד קשה, שהרי האחראי משקיע כ"כ הרבה מאמץ ומסירות כל שבוע, ואינו מקבל משמורת כערך התמסרותו כלל, אדם כזה בודאי כונתו היא לשים שמים לזכות את הרבים, ואיך יתכן שההשקעה אינה מועילה כלל. במקרה זה הבודק מצא דרך לפיים את האחראי, ואמר לו שיש אחרונים שסברו אחרת מהמשנ"ב, כמבואר בחת"ס שאם העמוד בולט מעל הגדר י' טפחים הוא כשר, כיון שהעמוד ניכר ונראה בתוך השטח המוקף, א"כ העירוב אינו פסול, אחרי שיש שיטה חשובה באחרונים שמכשירה אותו, רק שלמעשה צריך לתקן שיהיה כשר גם לפי הכרעת המשנ"ב. האחראי לא נרגע כ"כ מהדברים, כיון שכלל ישראל סומך על הכרעת המשנ"ב בכל דבר, וקשה לתאר את הצער שהיה לו בזה.

ההוראה בעירוב שהתגלה שהוא פסול

הדברים האלו קשים מאוד גם לבודקים, עד שבמקרים רבים הם מתקשים לומר את הדין הנחרץ, ואומרים רק בלשון עדינה שכדאי לתקן. זה לא לכתחילה, או שיש בזה מחלוקת. כדי לא לפגוע באחראי המסור. אך לפעמים האחראי ג"כ מבין את

מהעיריה. בסיום הסיבוב שאל האחראי את הבודק של המוקד האם העירוב כשר, והבודק הוכרח להשיב לו באופן שיחזק את ידיו, ולכן אמר לו שניכרת מסירותו לתקן את החוטים, כל החוטים היו שלמים, אבל יש כאן בעיות במקום של העמודים וצורות הפתח, ואת הענין הזה צריך לסדר עם הרב, שיוציאו תקציב להוספת עשרים עמודים חדשים לחידוש העירוב.

אמנם לתקן דבר כזה צריך תקציב גדול יחסית, לתקציבים של מושב, והמוקד הבטיח שיסייע קצת אם הם יביאו את רוב הסכום. ומ"מ בדוגמא זאת אנו רואים, שלמרות שלבודק היה צריך לתת הרגשה טובה, מי שישאל במוקד העירוב האם אפשר לטלטל שם, יאמרו לו שלא לטלטל כלל, כיון שעמוד בתוך שטח מוקף בגדר, כתב עליו המשנ"ב ש"לא כלום הוא", ואין לטלטל במקום כזה כלל. ודבר זה אי אפשר לשמוע מהאנשים במושב.

בדיקת חוט העירוב ע"י ילד קטן

בענין בדיקת העירוב, הגיעה למוקד העירוב שאלה משני אחראים על עירובים שכונתיים, שהיו צריכים ביום שישו בצהריים לבדוק צורת הפתח אחת בקצה השכונה, וכיון שהיו טרודים, רצו לשלוח את הבן שמתחת גיל בר מצוה לבדוק אם החוט והלחיים עומדים כראוי. והנה כמובן מדובר בילד שמבין ויודע מהו לחי וכיצד נראה החוט של העירוב, ובכל זאת אי אפשר לסמוך על הקטן בבדיקת דברים הטעונים הבחנה הלכתית, כגון בלחי מקרשים שצריך לראות שנשאר בכסרותו. אלא רק בדברים ברורים, כגון במקומות שיש עמודים חדשים ולחיים מברזל, שהבדיקה היא פשוטה, שאם רואים שהם לא התעקמו והחוט לא נקרע, אין חשש אחר ולא צריך לבדוק יותר, ובדיקה כזו גם ילד יכול לראות. אלא שעדיין יש לשאול האם מצד דיני עדות באיסורים, מספיק שהקטן המבין מעיד, או שמא קטן אינו נאמן לענין זה. והשאלה נמסרה לרבנים.

והנה יש מקומות שמצאנו שקטן נאמן כגון בבדיקת חמץ (פסחים דף ה.), ויש מקומות שאינו נאמן כגון בטבילת כלים (יו"ד סי' ק"ב סי"ד), ונפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' קכ"ז סי' ג' ברמ"א) שהקטן נאמן רק בדרבנן ורק באופן שלא איתחזק איסורא, אבל כשאייתחזק איסורא אינו נאמן, והש"ך וביאור הגר"א כתבו שאם בידו לתקן הוא נאמן, אם אין בו טורח גדול, וכשאינו בידו אינו נאמן, ע"ש. ועוד מצוי לגבי עירוב תחומין שאם מסר לקטן להניח עירוב תחומין, אינו יכול לסמוך על חזקה שהניח, א"כ עומד ורואה שהוא מניח. ולפ"ז יש לדון בכל מקרה לגופו, אם לא מצוי שיהיה קלוקל באותו מקום, יתכן שדומה למקרה שלא איתחזק איסורא. ואם התיקון שיכול להיות שם במקרה שנקרע החוט או נפל הלחי, הוא תיקון שהילד אינו יכול לתקן לבד, אינו נחשב בידו. ואם נתן לו לבדוק בכמה מקומות, מבואר בגמ' בפסחים שם שבדבר של טורח יותר קשה לסמוך על הקטן. ובכל זה יש להוסיף ולדון האם הרחובות בומנינו הם בחשש רה"ר דאורייתא, ובאמת לשיטת שהן רה"ר דאורייתא בלא"ה לא מועיל עירוב בצה"פ אלא בדלתות, אלא שמי שסומך על מש"כ בבה"ל (סי' שס"ד סי' ב, ד"ה ואחר) בתחילת דבריו, שמה שמקילים ברחוב שאין בו ששים ריבוא הוא ע"י צירוף שיטת הרמב"ם, שצורת הפתח מועילה מדאורייתא גם ברה"ר, ורק מדרבנן צריך דלתות, א"כ העירוב מציל מיד איסור דאורייתא, ויש לו חומרא של דבר דאורייתא גם לגבי נאמנות הקטן].

ולמעשה אנו רואים שאפילו בבדיקה ע"י גדול, צריך עירנות גבוהה כדי לשים לב לכל דבר קטן שהשתנה וגורם שינוי הלכתי, וא"כ בודאי שאי אפשר לסמוך על הקטן בכל ענין בבדיקת העירוב. וכל הנידון הוא במקרה שהבודק בדק את העירוב, אלא שיש לו ספק על חוט מסוים, ויש קטן שיוודע למה הכוונה, בזה יש לדון על דין הנאמנות לגופו של ענין, באיזה עירוב מדובר [דאו"א או דרבנן, אם מצוי שיתקלקל, ואם ביד הקטן לתקן]. ויש לעשות שאלת חכם.

שיעור שלש מצות יד לעירוב

בענין המצות שהוכרו בגליון הקודם, שהובא שהניח שלש מצות לעירוב של הישוב. היו כמה שהתקשרו להעיר שישעור ז' אינו מספיק בשביל לעשות עירוב. ובאמת הכותב אמר שהיה בדעתו לכתוב על כך, אלא שהדברים נשמטו בסגירת הגליון. והנה המצות שהונחו בישוב הם מצות יד כהונה במקומות כאלו, וא"כ אינו מוכרח שאין בהם שיעור עירוב, כיון שמצות יד רגילות שאין דקות במיוחד, שוקלות כשמונים גרם, ובשלוש מצות יש 240 גרם, ולפי נפח המצות (כ-0.55 במשקל סגולי), יוצא שיש בזה נפח של שמונה ביצים לפי שיעור הגר"ח נאה.

אבל למעשה נכתב שם בהמשך הדברים שההוראה היא להניח קרוב לחצי קילו, (400 גרם), שהם ח' ביצים גם לשיעור החזו"א, וזה מועיל לערב את כל העיר.

הדברים בצורה של לכתחילה, ומתעכב מלתקנם בזמן שמדובר אפילו בפסול גמור לכ"ע. ויש הרבה מקרים כאלו.

בשבוע האחרון הגיע אחד מהת"ח בירושלים שעוסק בעירובים עירוניים, לבדוק עירוב ביישוב ליד יריחו, שהיו במוקד העירוב כמה פניות של משפחות שהתארחו שם, ושאלו על העירוב. המוקד השיב לאותם אנשים שאין לו מידע בנוגע ליישוב זה, ואינו יודע מה אותם אנשים עשו במקרה שאין מידע. ובעצם תלוי, אם הם קראו את הגליונות, אולי ידעו שצריך לעשות כל מאמץ שלא לטלטל, כל זמן שלא שמעו מפורש ממקור מוסמך שהעירוב כשר, ואם לא קראו את הגליונות, מסתמא לא העלו על דעתם שיש חשש כלשהו בעירוב של ישוב דתי. הת"ח הגי' בדק את הישוב, והיו שם דברים פסולים ממש, כגון חוטים שקשורים לעמודי חשמל מן הצד, ואין תחתיהם לחיים, שהם פסולים לכל השיטות, ועוד כהנה. כשיצאו משם פנה אליו הנהג שכבר למד הרבה מדיני העירובים, ושאל אותו שנראה לפי הדברים שברור שהעירוב כאן לא מתחיל להיות עירוב כלל. הת"ח שתק קצת, ואמר לו שאינו רוצה לומר מה הדין עכשיו, אבל צריך לחדש את העירוב בהקדם.

ההכרעה הזאת שלא לומר שהעירוב פסול, אינה פשוטה כלל מבחינה הלכתית, כיון שלמשל ביישוב דתי כזה אם ידעו כולם שהעירוב פסול לגמרי, ברור שיודעו לתקנו מיד ממש, וברור שרבים מאוד יזהרו וימנעו מלטלטל בשבת כל זמן שלא תקנו הכל, וגם אם היו מעטים שיכשלו ח"ו, הרי ברור שצריכים לדאוג לנהירים מלטלטל, יותר מאשר לעשות שוגגים את אלו שאינם נוהרים רח"ל. וכך ההוראה המקובלת בכל הדורות, שחייבים להודיע לציבור כאשר העירוב פסול. בגליון הקודם הובא שבמקרים בודדים ומסוימים שידעו מי הם המטלטלים, היו שנמנו מלהודיע מחמת מוטב שיהיו שוגגין, וגם בהם צ"ע אם נכון הדבר, אבל ברור שבאופן כללי בציבור צריכים להודיע. וכן מובא בחוט שני, וע"ע מש"כ בקובץ חוברות פתח העירוב (בסוף החוברת). ורק לגבי לומר לאחראי העוסק בעירוב, יש חשבונות נוספים כדי להשיג את התיקון בצורה הטובה ואכמ"ל. והשי"ת יצילנו ממכשול ומשגיאות.

שני ענינים במסירת ההערות לאחראים

דברים אלו נוגעים בעיקר לבודקי העירובים, ומ"מ אנו מציינים דברים אלו בגליונות המיועדים לציבור, מפני שני דברים. דבר ראשון, כל קורא הוא גם בודק! מי שקורא היטב את הגליונות, ונוסע אח"כ ליישוב כלשהו, הוא מבחין בעצמו בדברים הטעונים תיקון, ואם הוא יכול לזכות את הישוב בתיקון העירוב, מוטל עליו לפנות לאחראי או לרב, ולהעיר את תשומת ליבם לדבר, ולכן כל אדם צריך לדעת לפנות בדרך כבוד, ושלא לפסול את העירוב כ"כ בקלות. ואם לא נוהרים, יכולים לפגוע, וגם לגרום שאף בעתיד לא ישמעו. וטוב להתיעץ ולשמוע לפני שאומרים כיצד לומר, מה באמת פסול, ובמה יש מחלוקת, וכיצד אומרים את הדברים.

דבר שני, לא כל מקום שנבדק ע"י ת"ח או ע"י המוקד, זה אומר שהעירוב כשר, גם אם האחראי המשיך אח"כ לפקח על העירוב ולבודקו. כי יתכן מאוד שהיו הערות חמורות, ובכל זאת לא קיבלו אותם, או שלא אמרו אותם במדויק, או שלא הבינו נכון, וכן יתכן שיודעים עליהם, ועדיין לא תקנו אותם, אולי מפני שלא אמרו אותם בכל חומרת הדין, או שמתכוונים לתקן אותם וממתנינים לתקציב, ועוד כל מיני סיבות. ודבר אחד ברור שהעירוב לא נעשה כשר בבדיקה לבד, אלא צריך להשקיע הרבה בתיקונים, והרבה דברים אינם נעשים מיד. לכן בכל מקרה שאומרים שהעירוב נבדק ע"י ת"ח מוסמך, צריך לשאול אותו באופן פרטי, מה רמת כשרות העירוב למי שמבקש לדעת האם להימנע מלטלטל.

צוה"פ שעוברת על בנין והחוט נוגע בגג הבנין

בשבוע הזה היו בודקים של מוקד העירוב ביישוב בדרום, שהאחראי לומד עם אברך דרך הטלפון, ע"י ארגון אילת השחר, והאברך המריץ אותו להזמין את מוקד

חוט העירוב עובר ומנע על גג הבית

העירוב שיבדוק את העירוב, על דעת שהבודק יאמר מה צריך לשפר בו. הבודק הגיע וראה מיד בכניסה את מצב העירוב, החוטים היו מעל העמודים בהלכה, והאחראי עשה בזה את תפקידו במסירות גדולה, אבל מעבר לכך הרי יש עוד דינים בצורת הפתח, שאותם לא היה לו כ"כ מנין לדעת. היו מקומות שהעמוד היה בתוך שטח מוקף כנ"ל. והיו מקומות שהעירוב עבר מעל בנין ממש, באחד המקומות החוט היה מונח ממש על גג הבנין, ובמקום נוסף החוט היה תפוס וקשור לעמוד ברזל שנמצא מעל הבנין. הבודק הסביר לאחראי לאורך הדרך שיש בעיה כשהחוט עובר מעל מבנה או בנין, שהוא רשות היחיד [ודינו יותר חמור ממחיצה שעומדת באמצע צורת הפתח], ומ"מ הוא לא אמר לו מה ההכרעה להלכה, אלא שצריך לתקן את הדברים. בשביל לתקן דברים כאלו צריכים להוסיף עמודים, וזה דבר שהאחראי הוא בלא"ה אינו יכול לעשות, וצריכים להמתין עד שיוציאו תקציב מיוחד

קול העירוב

קו שיעורים ועדכונים בעניני עירובים
0799-333-845

למזהיר ולנזהר

שאלות הלכתיות לנזהרים שלא לטלטל

הביא שהפמ"ג הסתפק בדלי תלוי על חבל מעל הבור, האם מותר למושך אותו לחוץ בלי להניח, משום שנחשב שאין עקירה ואין הנחה ע"ש, ולכאורה זה דומה מאוד לדין הנדנדה.

עוד דנו בזה מדין כוחו בכרמלית מותר. אך בכה"ג שדוהף בידים, הרי זה זריקה שהיא טלטול ממש, ואינה ככוחו. וגם הרמ"א (סי' שני"ז) לכאורה אוסר בכוחו בכרמלית שבתוך העיר.

אלא שיש להתיר מטעם אחר, משום שכאשר הנדנדה מגיעה למרחק של ד' אמות (דהיינו ב' אמות לכל צד), היא נמצאת למעלה מ' טפחים, ואין כרמלית למעלה מ' טפחים, ולכן באופן זה מותר לנדנד אותה, כשבתוך ' טפחים היא נעה פחות מד' אמות, ויוצאת מד' אמות רק למעלה מ' טפחים. אבל דין זה תלוי מאוד בצורת הנדנדה, שאם מקום התליה של הנדנדה נמוך, והשרשרת קצרה, יוצא שאינה מתרחקת כ"כ, [ולפי מה שנמדד קצת בכמה גינות, שהתליה בגובה כשני מטרים שרשרת קצרה, נמצא שהשיעור מאוד גבולי לפי שיעור הגר"ח נאה, שבמרחק 96 ס"מ מהאמצע, הנדנדה הגיעה לגובה 85 ס"מ, זאת אומרת שאם התליה יותר גבוהה שהשרשרת ארוכה או שהמושב נמוך יותר, יתכן שיעבור את שיעור ד' אמות], ומ"מ יש מקום לדון להתיר בגלל כל הצירופים הנ"ל.

מחשבה על עמודי הנדנדה לצוה"פ, ודין ביטול המחשבה

לסיום נביא את הפתרון שעשה אברך, בגינה שהיה רגיל ללכת אליה עם הילדים, היו כמה נדנדות מחוברות במעגל [בצורת משושה], שיש עמודים ועליהם מוט שוכב שבו תלויות הנדנדות, א"כ הוא החליט שיחשוב על אותם עמודים ומוטות שיהיו צורות הפתח, ואז השטח שבתוכו נעשה רשות היחיד, ומותר לטלטל בתוכו. וכן עשה. לאחר מעשה הגיע אברך לשאלו האם הועיל בפתרון זה, דהיינו האם מועילה מחשבה לעשות אותם לצוה"פ, למרות

נדנדה ילד בגינה, ושטח המקום בנדנדות

שלא נעשו לשם כך. והנה בענין זה ידוע שהאחרונים נחלקו בענין צוה"פ מעמודי הטלגרף (טלפון), והכרעת החזו"א (סי' ק"א סק"ה) שאם חשב עליהם, אפילו מי שאינו בעלים, מועילה המחשבה לעשות את העמודים לצוה"פ, וה"ה במקרה זה. אלא שבהרבה מקומות עמודים אלו אינם יכולים להיות צוה"פ, כיון שהמוט השוכב אינו נמצא עליהם אלא ביניהם [משום שכן צורת החיבור], וצוה"פ מן הצד פסולה, ולכן גם אם יחשבו עליהם אינם נעשים צוה"פ, ואין המקום שבתוכו נעשה רה"י.

אבל הוסיף לו המשיב שיכול להרים אותו מעט באותו מקום וללכת פסיעה או שתיים, וע"י להראות לו שרוצים להרימו, אלא שיש לנו מוצה בשבת שלא לטלטל, ואם ילך יפה ירימו אותו שוב כשיגיעו לבית. שאל האברך האם אפשר גם להרימו כמה פעמים פחות מד' אמות. והתשובה היא שכתוב בשו"ע (סי' שמו"ט ס"ה) שאסור לטלטלו פחות מד' אמות, למרות שמניח בינתיים, גזירה שמה יולך יותר מד' אמות בבת אחת, והוא איסור חמור שנאסר אף בכרמלית. ומ"מ אמר המשיב שאם הילד ממשך ללכת בעצמו, ואחרי כמה מטרים רוצה שוב שירימו אותו פחות מד' אמות, מותר להרימו שוב, דכל האיסור הוא כאשר מטלטל פחות פחות ברציפות, שיש חשש שייגע לד' אמות, אבל אם הילד הולך באמצע, יש הפסקה בין טלטול אחד לחבירו, וכל טלטול נידון לעצמו. האברך הבין את הסברא שבדבר, ושאל האם היא מופיעה בפוסקים, ובאמת לא מצאנו דבר זה בפוסקים, אלא קיבלנו הוראה זו מאחד מרבני העירוב, ויתכן שיש חולקים על כך, ונשמח לשמוע דעת רבנים נוספים בענין זה.

נדנדה ילד בנדנדה יותר מד' אמות

לפי הדין הנ"ל עורר אחד האברכים, שיוצא שאם אדם מנדנד ילד בנדנדה, שעומדת בגינה שאינה מוקפת כהלכה, או שאינו רוצה לסמוך על ההיקף, הרי הילד הולך ובא יותר מד' אמות (לפחות לשיעור הגר"ח נאה), והרי זה טלטול יותר מד' אמות בכרמלית ואסור. שאלה זו הובאה למוקד העירוב, לדון האם האברך צודק בטענתו, או שיש איזה סיבה להתיר את הדבר.

הנה בצורת הנדנדו, שהנדנדה מחוברת כל הזמן לאותו מקום, ואינה מונחת במקום אחר, יש לדון האם זה נחשב טלטול כלל, שהרי החפץ נשען תמיד על אותו מקום, ורק הקצה שלו נע באויר בלי הנחה. ויש לדון בזה מצד כמה דינים. יש שאמרו שאינו מטלטל אלא חצי חפץ, או שנחשב איגודו במקום פטור, דהיינו שהנדנדה קשורה למעלה מ'. אך בענין זה מבואר בשו"ע (סי' שני"ב ס"א ומשנ"ב סק"י) שמדברנן יש איסור אף בכרמלית [כשראש הספר על הגג, וצידו האחד נפל לארץ, אסור להרימו כשאינו כתבי הקודש].

עוד יש שמענו שאינו נחשב טלטול כלל כי החפץ נידון לפי מקום הנחתו, ומקום הנחתו הוא במקום חיבורו שאינו זו. אך הרבנים הביאו ראיה שלא דנים כך, כמבואר בתחילת מסכת שבת, שאדם שעומד ברשות אחת ופושט ידו לרשות אחרת, הרי אינה נחשבת כמונחת במקום עמידתו [אלא שגם אינה כמקום שנמצאת בו, כיון שאינה מונחת]. עוד יש לדון שאין כאן הנחה, כיון שהנדנדה אינה עוצרת במקום המרוחק באויר, אלא חוזרת כל הזמן למקומה. ובאמת זה נכון שאין כאן הנחה, אך מ"מ יש איסור טלטול מדברנן גם בעקירה בלי הנחה. ובמשנ"ב (סי' שני"ד ס"ק ה')

הוצאת ספר תיקוני עירובין

הגיע ביקוש רב להדפסת הספר בתמונות צבעוניות
שההמחשה בהם ברורה כפ"ל כפ"יים
אך ההדפסה מתעכבת עקב העלויות הגדולות
מי שיכול לזכות בהדפסת 1000 ספרים
שיפנה השבוע לפ"י 054-8483320

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- 83320@GMAIL.COM